

DISSERTATIO ACADEMICA;
OBADIAE VATICINIUM SUETHICE
VERSUM NOTISQUE EXPLICATUM

SISTENS,

CUJUS PARTEM IV:TAM,

CONSENSU AMPLISS. FAC. PHILOS. IN ACAD. ABOENS.

PRÆSIDE

JOH. HENR. FATTENBORG,

Litterat. Orient. Profess. Ord.

PRO GRADU PHILOSOPHICO,

PUBLICE VENTILANDAM PROPONIT

JOHANNES TULINDBERG,

Stipendiar. Publ. Östrobotnensis.

In Auditorio Jurid. die XXVI Junii MDCCXIX.

b. p. m. s.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

VIRO
MAXIME REVERENDO ATQUE CELEBERRIMO;
DOMINO
MAG. ISAACO ENEBERG,
S. S. THEOLOGIE DOCTORI,
ECCLESiarum in WEHMO ET LOKALAK PASTORI,
ADJACENTIUMQUE PAROECiarum PRÆPOSITO,
FAUTORI SUMMA PIETATE COLENDO!

*In pignus mentis ob plurima in se collata beneficia gratis;
ſimae Specimen hocce Academicum*

SAGRUM VOLUIT, DEBUIT
NOMINIS AESTUMATISSIMI

humillimus cultor
JOHANNES TULINDBERG.

quorundam, tum manu tum typis descriptorum, auctoritati innixi, סבִיב pro **חַמֵּיד** legere amant, orationis vim haud paulo imminuere putandi sunt; quemadmodum etiam LXX, ὀνοντος loco τὸς **χαμίρ** exprimentes, sive id ex ἀει corruptum sit, sive **χαμίρ** legerint, quae jam DRUSII sunt conjecturæ, genuinum textum pulchritudine & emphasi defraudent. Cfr. MARCK, in *Prophett. minorr.* & ROSENmüLL, in *Scholl.* ad h. l.

לְעֵז deglutiendi vi h. l. muniendum esse, suadent tum Hebr. nomen **לָל** (Chaldaeorum saepius occurens **לְרָאָס**) guttur, gula, tum Syr. **لَّكَ**, pro **لَّكَ**, lambit, linxit, unde **لَّكَ** maxilla, mandibula, & Arab. **عَذْل**, fut. I, versavit ore, deglutivit (quæ significatio apud GOLIUM non occurrens CASTELLO debetur); quibus omnibus id quoque, a ROSENmüLERO observatum, accedit, quod hæc vis toti metaphoræ hic usurpatæ melius congruat, quam aut in vanum, in nihilum recidendi & ardendi, ut ab Arab.

لَّغْيٌ & **لَّاع** autumatus est ALB. SCHULTENS, in *Opuscull.* minorr. p. 338, & Comment ad Job. VI: 3, aut pavescendi & ex fastidio male habendi, quemadmodum sibi quoque ab Arab. **عَذْل**, med. Vau, persvasit SCHNURRERUS apud ROSENmüLL l. c. significationes; quæ omnes ita comparatae sunt, ut orationem, figurata dictione inceptam, ad finem omni ornatu spolient. Valde autem inter se dissentientes sunt Veteres; SYR. enim obstupefient & conturbabuntur habet (an ab Arab. **عَذْل** pavore perturbatus fuit, incertum), & CHALD. absorbendi vi recepta, passiva utitur forma. Unde autem LXX, quos ARAB. presse sequitur, suum **نَأْتَأْ** **بِهَوْرَتَأْ** ceperint & quomodo intelligendum sit, vix dici potest. Nam precario sumitur, in foveam, quamquam hebraicum sit, post descendebant supplendum esse, & lon-

v. 17. Men på Zions berg skola de undkomna förblifva: det skall heligt vara, och Jacobs hus skall sin egendom besitta. 17)

v. 1°.

gius quoque petita videtur explicatio CYRILLI: *καταβήσονται κατὰ τὸ τετέσι, τῆς σῆς καταδέσμητην χώραν.*

17) פָּלִיטָה male explicarunt LXX. ARAB. SYR. VULG. salutem, salvationem, quasi vox Hebreæ eslet instrumentum evagis, aut locus quo quis evadit, cum tamen constans illius usus talis sit, ut aut ipsum evadendi actum, aut id quod evadit, v. c. ut hoc loco, homines e pœlio, aut alio periculo evadentes, significet. Rectius autem CHALD. posuit מושב חahan, quæ vox quomodo heic intelligenda sit, ipse docet, cum proxime sequentia verba Hebraica וְהַיָּה שָׁרֵך explicaverit יְהוָה קָרִישׁ, i. e. Et erunt sandi, scil. qui evaderunt; sed in eo quoque ille erravit, quod contra grammaticam rationem mascul. שָׁרֵך cum femin. פָּלִיטָה conjunxerit, cum tamen שָׁרֵך directe ad הַר sepe referat, atque populus Israëliticus rarissime, at tum mons Zion, tum Hierosolymorum urbs saepius dicantur שָׁרֵך (cf. P. II: 6, XLIII: 3, Jes. LII: 1, Ioh. IV: 17), h. e. loca Jehovah dicata ejusque cultui consecrata.

מֹרֶשֶׁת omnes Veteres, qui Hebraica tum transtulerunt, tum interpretati sunt, pro particip. Hiphil, scriptione in כְּוֹרִישָׁה mutata, habuerunt, ultima hujus versiculi ve ba vertentes: Et posidebit domus Jacob eas, qui se possederant. Qui sensus, inquit ROSENmüLLERUS, et si minime incommodus sit, nolim tamen, nulla urgente necessitate, vulgarem lectionem, in qua omens hodie libri & scripti & editi consentiunt, deferere, igiturque illam quoque in versione secuti sumus. Sed si in unum conspirans totius antiquitatis consensus aliquam vim ad ge-

v. 18. Och Jacobs hus shall varda en eld och Jöspås hus en låga, men Esaus hus ett förtorkat fyrö, och de skola anstånda och förtära det, och af Esaus hus shall intet öfrigt blifva, ty Herren hafver sagt det. 18)

E 2

v. 19.

nuinas lectiones eruendas & stabiendas habet, negari vix potest, illius auctoritatem hoc loco tantam esse, ut veras lectiones qui restituere studeat, manum a radendo vix retrahere queat. Quamquam enim lubenter concedimus, pulchriorem sensum e lectione hodierna, quam e Veterum explicationibus excupli posse, neque negamus, quin mite ac liberale in illo critico insit ingenium, qui auctori, quem sibi enarrandum sumiserit, optima queque semper affingere studeat; attamen illud haudquaquam neglectum volumus praeceptum, quod in omni interpretatione primarium jubet, verba auctoris explicandi, qualia ex animo oreque illius fluxerint, omni sagacitate esse investiganda & ingenue ac sine omni furo reddenda, non autem in quantum ratio rei orationisque dignitas postulare videtur amplificanda & exornanda.

(18) בֵּית יַעֲקֹב domus Jacobi, i. e. regnum Judæ, & יְוָשָׁפָט domus Josephi, i. e. regnum Israëlis (domus Josephi dictum, quia decem tribuum Ephraimitica, quæ a Josephi filio originem nomenque traxit, ut copiosissimas, ita quoque præcipua erat), seorsim hic nominantur, quo manifestissimum faciat Vates, letam futuræ restitutionis spem, quam prioris versus verbis מִרְשִׁיחָה וְרֶשֶׁת haud obscure significaverat, ad totum Israël-m pertinere; quemadmodum etiam versi 19 & 20 ambas gentes eandem ob causam distinctas habet,

בְּהָם וּרְלִקְוֹן propr. & arserunt in illis, intransitivo τέ
significatu, qui primarius hujus verbi esse videtur,
præpositione τέ בְ ante בַנְא expreso, transitive (ut Thren.
IV: 19) hoc loco intelligendum est, scil. & accenderunt, i.
ardere fecerunt illos, h. e. Idumæos, ut stipulam accen-
sam consumit ignis; quare male explicarunt LXX. SYR. &
VULG. passiva usi forma, & succendentur in eis; nam igne
consumendi non erant Istrælitæ. Quod autem ad ipsum
tempus verbi רָלֶד, quod præteritum est, attinet, sive in
præsenti, sive in perfecto illud possum putes, vere pro-
pheticum hoc loco est. Quod enim prædixerat Prophetæ,
id quoque eventurum fore, tam certum fixumque animo
illius insidebat, ac si aut in præsentia atque ante oculos
accideret, aut jamjam accidisset. Neque non idem de
omnibus verbis, a versu 16:mo ad finem vaticinii in
præterito positis, valet. Futuri autem forma in vertendo
usi sumus, quia futura Vates re vera canit, atque idem
tempus ipse quoque subinde adhibet; ut taceam tempora
in verbis Orientalium ἀρχῶν sapientissime usurpari.

שְׁרֵיר LXX reddiderunt πύρφορον, aut ut est in Cod.
Rom. πυρφόρον, sensu eodem, ac si supersitem dixerunt,
manente. Est enim πυρφόρος, i. e. ὁ πῦρ φέρων, inter-
prete HESYCHIO, ὁ μόνος διασωθεὶς ἐν πολέμῳ; de quo
ignifero plenus narrat SUNDAS, scribens, veteres illum sa-
cerdotem, qui ignem in aris accendebat, ita vocasse, atque
ei viatores in bello parcere solitos fuisse. Quare de pror-
sus in prælio viatis per hyperbolæ dicere consueuerant,
eos tanta strage deletos fuisse, ut ne ignifer quidem reli-
ctus fuerit. Cfr. JO. CHRISTI. BIEL. nov. Thesaur. Philo-
log. in voce πυρφόρος. XENOPHON quoque, in Lib. de La-
cæd. republ. XII: 2, τῷ πύρφορῷ, cum rex in bellum
proficilens domi litasset, ignem de altari sumendi & in

v. 19. Men de i söder skola Esau berg besitta, och de på flätbygden Philisteernes land: de skola Ephraims med Samariens fält besitta, men Benjamin Gilead. 19)

v. 20.

fines Lacedemoniorum, ubi denuo sacrificandum erat, deferendi officium sibi injunctum habuisse perhibet; ad quem locum, qui illum in Lexico græco citavit, JOH. GOTL. SCHREIDER. paululum corrigendus est; habet enim πυρφόγος in der Armee der Lacedämonier, der das ewige Oferfeuer unterhölt; cum tamen XENOPHONTIS hæc sunt: ἦν δὲ (οὐ Βατιλεύς) καλλιεργήση, λαβὼν ὁ πυρφόγος πῦρ ἀπὸ τῆς Βωμῆς, προπονεῖται ἐπὶ τὰ δύο τῆς χώρας. — Si autem πυρφόγος vera est lectio, nulla tamen inde oritur, non dicam tentus, sed ne originariæ quidem significatio-
nis diversitas. Nam vox πυρφόγος non ἀπὸ τῆς πυρᾶς, h.
e. frumento, ut in Comment. ad h. l. hallucinatus eit HIE-
RON. sed ἀπὸ τῆς πυρᾶς derivanda est; igiturque idem o-
muino ac πυρφόγος vocabulum, ut in ÆL. SPARTIAN. Ha-
drian. XI. accurate, uti lolet, nos docuit SALMASIUS.

19) Jam ad finem versus 17:mi Jacobitis id fore promiserat Propheta, ut antiquas recuperarent sedes, atque hoc & sequenti versu, quas terras, finibus paululum dilatatis, possesuri sunt tum Judæi, tum Isrælitæ, definite describit. Sed plures eaque graves in his verbis explicandis se se interpreti objiciunt difficultates. Nam primum valde obscurum est, utrum בְּנֵי & תַּחֲנוֹן in accusandi casu sint in-
telligenda, & sequens particula מִן vi præpositionis cum polleat, ut præunte CHALDEO harum vocum structuram suaserunt v. c. K. MCHI. MARCK. I. I. & nova Metaphra-
sis Suecana; an pro nominativis habenda & מִן tantum-

modo accusandi casus nota. Posterior ratio, quam scuti sunt omnes alii Veteres, veritatem iliorum nobis est visa; quia, ut recte ROSENWÜLL. l. c. observavit, ad finem versus 20 mi exiles Hierosolymitani עָרֵי הַנֶּגֶב מִן possentur dicuntur, quo loco מִן accusativum sine omni dubio indicat simulque, quomodo quae antecederunt obscuriora explicanda sint, monstrat. Deinde, aliquid incerti quoque sub nomine נְגֵב latet. Licet enim notissimum sit, vocabulum hoc australē cœli plagam & regionem ad meridiem sitam significare, queri tamen potest, quinam illi sint, qui hoc loco australis dicantur? atque si cives regni Iudeæ sint intelligendi, cur insueto nomine נְגֵב insigniantur? Neque Veteres his in questionibus solvendis satis certi nobis sunt duces, quippe qui inter se ita dissentient, ut, quum CHALD. VULG. & SYR. (quorum hic quoque habet نَجْدَةً, quamquam male in Polyglott. Londinensi, versione Lat. rediditur septentrionalis) austrum interpretati sunt נְגֵב, LXX. Hebraicū נְגֵב, ut Jerem. XXXII: 44 & XXXIII: 13, retinuerint, ARABE جَنَانٌ, i. e. Gath. Philistæorum exprimente. Cum autem australis terræ Israëliticæ pars vel centies in codice Hebr. dicatur נְגֵב (cf. v. c. Genes. XIII: 3, XX: 1, XXIV: 62, Jos. X: 40), & hoc loco cum נְהַבָּשׁ, planicie tribui Iudeæ ad magnam partem, ut mox videbimus, quondam subjecta, conjugatur, ac denique, cum versu 20:20, ut a nobis jam dictum est, exsilibus Hierosolymitanis urbium australium promittatur possessio, satis certi esse possumus, voce נְגֵב hoc loco intelligendos esse australis terræ Israëliticæ incolas, h. e. cives tribui Iudeæ adscriptos, qui ditionem suam extra antiquæ sedis terminos ita propagatur dicuntur, ut montes quoque Seiriticos & agros Ephraimi ac Samariæ sub suam potestatem redigant.

נָהָר, propt. *tractus humilis*, planities valde ampla & spatiosa, quæ ab uibe Joppe & Saronentibus, qui radicibus montis Carmeli subjacent, campis usque ad rivum Egypti, inter mare magnum ad occulum & Iudeæ ac Ephraimi juga orientem versè latissime extenta, maximum Palauinæ ad africum siæ partem comprehendebat. Cfr. Jos. IX: 1, XI: 40, XII: 8, Jud. I: 9, JOH. IOACH. BELLERMAN Handb. der bibl. Litterat. 2:ter Th. p. 477, 488, JOH. JAHN bibl. Archæol. I. Th. p. 126. Sed si בְּנֵי hoc loco nonali de tribu Juda intelligi nequeat, multo minus נָהָר ad alia referri paritur. Quamquam enim planities hæc, ut e suis illius proximæ descriptis videtur esse, non tolum tribus Iudeæ regionem permeabat, verum etiam per Benjamini, Ephraimi & Simeonis agros pertinuit, ac denique omnem maritimam Philistæorum oram suo complexu capiebat; quem tamen multo majorem, quam reliqua tribus, illius partem occupaverat Juda, quemadmodum etiam amplior ac fere præcipius Iudeæ terræ tractus hac continebatur vall., ad fidem valde prouum est, novum hoc, vel certe rarissime auditum Iudeæ nomen ab hac principali illius posessione fuisse deducendum. Veteres nihil quidem definiunt; nam LXX. retinunt Σεφελα, & reliqui omnes, qui in campestribus, in planis, in deserto sunt, explicant; sed contexta quoque orationis series, si vel alia ad manum non esent argumenta, propositionem flagitare interpretationem. Quod autem tribus locis & totidem diversis nominibus a Vate nostro insignitus sit Juda, hoc teip. versu vocibus נָהָר & נָהָר, & sequenti נָהָר נָהָר, nisi orationi tactum modo amplificandie ierit, inde hispani de riva duxi est, quod inter omnes Hæc terum tribus principem locum tenet Juda, non vi nimisque raptum, sed fatis sic iubentibus iponte a fratribus concessum. Copiosissima etenim onni-

um tribuum, quum ex Aegypto egressi essent Jacobi posteri, jamjam erat Judæ progenies, ex illius prosapia ortus erat David, splendidissimum totius populi Israëlitici decus & ornamentum, intra fines illius supra omnes totius terræ colles eminebat mons Zion, amoenissima ipsius Jehovæ sedes, & quod maximum omnium est, ex illius sinu olim nascendus erat fortissimus omnium, qui unquam fuerunt & in omne ævum erunt futuri ac glorioissimus Heros, qui, incertum licet quo tempore hæc fierent magna, certe tamen aliquando saeculum vere aureum ita instauraret, ut parvula gens, e pastoriis Abrahami tentoriis primum emissa, imperium orbis terrarum tandem teneret.

רְבָנֵינוּ מִן־אֶחָד - הַגִּלְעָד, i. e. *& Benjamin Gilead*, terram Israëlitarum transjordanensem, scil. occupabit. In tres partes totum Israëlem dividit Yates noster, Judam scil. Benjamini &, ut in sequenti legitur versu נְהַר הַמִּזְרָחָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, captivos e filiorum Istrælis exercitu, b. e. Israëlem. Prudenter autem & quasi de industria id factum esse videtur. Cum enim excitatus ad meliora speranda animus eousque Prophetam impelleret, ut futuram omnium Israëlitarum caneret restitutionem, sed ei non posset tamen non ante oculos obversari infelicissima populi Jacobitici discessio, quæ in duas partes, quod unus esse debuisse regnum, distracterat, ne illam vel invitum quodammodo tangeret, insimul autem neminem, cui bene cupitur, neglexisse videretur, ut prudens ac suorum enixe amans consolator, Benjamini, qui altera erat Judæ pars, seorsim a Juda in scenam prodire jubet &, antiquis illius agris tribui Judæ distributis, Gileadensem trans Jordani patentes campos dilæssimo assignat fratri, & reliquam Israëlitarum gregem in septentrionalibus terræ factæ montibus & intra Phœnicios fines tranquille pascere facit.

v. 20. Och de fångne af Israels här skola allt det besitta; som Cananeerne ända till Zarphat tillhörft; och de fångne från Jerusalem, som i Sepharad varit, skola söders städer besitta. 20)

F

v. 21.

20) לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל הַהֲלֹה הַהֲלֹה, pronomine ρών ante נָכַן subintellesto, haud incommod. h. e. modo explicantur: Ο^ς captiva turba hujus multitudinis, quæ fuerat Israëlitis, h. e. & illi captivi ex omni multitudine, vel e tota domo Jacobi, in exsiliū abducta, qui regno Israëlitico, I. Samariæ, subjecti tuerant; nam נָכַן hoc loco multitudinis tantummodo vires complecti potest, licet exercitus notis aptum quoque fundat sentum, & נָרָשׁ, cum Judæ opponatur, idem esse ac domum Josephi, vel Ephraimi, h. e. regnum Samariæ, omnes norunt. Eodem modo hunc locum quoque interpretati sunt VULG. & CHALD.; sed ab illis ceteri Veteres, & in primis in voce נָכַן explicanda, discordant. Habet enim LXX: καὶ τῆς μετοίκησις ἡ αἰχμὴ αὐτῷ τοῖς διοῖς Ἰορδανῆς; & similiter הַלְהָה reddunt SY. لَهْلَهْ, مَلَهْلَهْ, i. e. prior captivitas, & ARAB سُبْبَيْ سُبْبَيْ, h. e. principium captivitatis, non autem prædæ, ut male in Polyglott. Londinensi. explicatur سُبْبَيْ, quod idem vocabulum est, atque Hebr. שְׁבֵי. Qui auctores quomodo legerint, certe quidem nunc definiri nequit; sed forsitan eandem secuti sunt opinionem, quam postea Judæorum doctores ABEN-ESRA, R. MOSES & ABBENEL, teste ROSENMÜLLERO, urserunt, נָכַן nempe haud compositum esse ab ה demonstrat. & nomine נָכַן, sed בְּנֵי infinit. Hiphil, verbi תָּגַל הַלְהָה querendum, quo

ipsum incipiendi actum, h. e. *initium*, heic exsculpere valerent. Sed hic usus, quoniam nusquam alibi in toto codice Hebræo occurrit, & sequens קְרָבָה, ut a ROSENmüllerO recte annotatum est, in præcedente nomine non requirit, hinc quoque eliminandus est. Quod autem Vir laudatus dicit, Infinitiv. Hiphil a חַלֵּל scribi קְרָבָה (cum Canez sub ה), id quidem, ut nunc codices sunt nostri, recte se habet & contra Rabbinitas alicujus esse momenti potest; sed nihil raboris contra τετραχ. habet, quamdui demonstratum non est, illorum codices, quibus punctis ornati, sunt hodierni nostri, iisdem quoque fuisse instructos.

אֶשְׁר בְּנֵינוּם יְרִשָּׁה cum SCHNURRERO & ROSENmüllerO ante שְׁנָה subintellecto, quosiam meliora neceimus, ita explicavimus, ut locorum ab Israëlitis possidenderum descriptionem hac dictione significari putaremus. Idem sensus HIERONYMO etiam, in *Comment.* probatur; nec aliter intelligendi sunt LXX ARAB. VULG. & SYR. licet nimium presse verba Hebraica reddiderint, nec satis perspicue illa cum præcedentibus conjunixerint. Inepta autem est CHALDÆT interpretatio, quæ hujus versiculi verba, ab initio usque ad vocem אַרְכָּת, cum postremo membro, נְגָבָה עֲרוֹבָה אַרְשָׁה, hoc modo conjungit: tandem transmigratio populi hujus, filiorum scil. Israël, qui sunt in terra Canaanorum . . . possidebit urbes australes; quasi inter Cananeos, h. e. Phoenices, dispersi fuissent Israëlitæ, & si pars illorum ibi exfusaslet, redux tandem in patriam loca ab exsilio carceribus & antiquis sedibus remotissima occuparet. Cir. ROSENmüll. ad h. l. — Præterea cum אַרְכָּת, quam Græci Sareptam dixere, medium inter Tyrum Sidonemque tenens locum, Phoenicum eslet urbs, sed quæ olim Israëlitarum subjiceretur imperio, haud obscure id fore prænuntiat vates, ut septentrionem quoque versus antiquæ ditionis fines promoverent,

גָּלְתָם וּרוֹשָׁלָם esse captivos de tribu Iudea, nemo dubitabit; at ubi locorum fuerit סִפְרֵרֶת plane ignoratur. Posuerunt quidem LXX Εφραήδα, quod antiquius nomen Bethlehami Iudea, loci Davidis & Iesu natalis, fuit; sed ne probabilitatis quidem speciem hæc habet explicatio; quia sic nullus fere in tota Iudea erit locus, cui nomen Sepharad imponere aptum non sit. Neque ipsius rei intelligentia melius consulitur, si cum BREITINGERO Σεφραήδα, quod ipse quoque MICHAËLIS, in *Supplm.* probat, legamus; nam licet hac ratione scriptio Græca paulo proprius ad Hebræam accedit, סִפְרֵרֶת & que ut סִפְרֵרֶת obscurum est; ut itaceam, genuinum nobis videri apud LXX Εφραήδα; quia HIERONYMUS jam suo tempore hoc ibidem invenerat, & in ARABE أَلْيَ أَفْرَادْسْ quoque legitur. Cfr. ROSENmüLL. l. c. SYR. سَفَرَرْ, & CHALD.

eodem modo אַסְפָּרָא interpretati sunt textus Hebr. סִפְרֵרֶת; unde etiam Iudeorum magistri Hispaniam סִפְרֵרֶת, & Hispanum hominem סִפְרֵרֶר appellarunt, opinantes forte, CHALDÆUM, Græcorum Εσπερίαν, similitudine soni cum Hebræorum voce aliquantulum coniunctam, respexisse (cfr. JOH. BUXTORFI Lex. Chald. cet. in voce סִפְרֵרֶת), cum tamen Græci Italianam, Latini Hispaniam, & ambo Libyæ quædam loca hac appellatione vocitaverint. Cfr. IMM. JOH. GERH. SCHELLER lat. deut. Lex. sub voce Hesperius. At ad hanc explicationem subit nobis versus Horatiani memoria: quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi; quis enim sibi, ut cum Illustri MICHAËLIS in Suppl. exclamem, historiæ vel mediocriter peritus persuadeat, O badiæ tempore exsules Hierosolymitanos in Hispaniam deportatos fuisse? Neque melioris farinæ VULG. est interpretatione, סִפְרֵרֶת Bosphorum explicans, licet HIERONY-

Mus in *Comment.* affirmit, doctorem Judæum, a quo Hebraicas didicerat litteras, illum docuisse, fretum Cimmericum, quod Europam ab Asia dirimit, ita Abrahamarem lingua tuisse vocatum. Cum enim tota antiquitas de hac re tacuerit, uni ignobili Jidœo tanto minus fidem, sine gravi credulitatis crimen, habere audemus, quanto certius constat, HIERONYMUM ipsum ab hac fabula mox quoque discessisse, & abstrusioris etymologiae serinia recludentem, vocabulo nostro, a Syr. **لِمَسْ**, *limes*, & Hebr. **סַפְרָה**, *separavit, spargendo dispersit*, derivato, transmigrationis in omnibus terminis & regionibus divisiæ significacioni adjecisse. — Verum enimvero, quamquam docta hæc explicatio, quia incertæ etymologiae & insolentiori apud Orientales per compositionem vocabula formandi usu potissimum nititur, ac puerilis admodum verborum lusus criminationem gravissimo infert Auctori, nobis minime arrideat, nec ad omnes partes HERMANNO van der HARDT ad stipulari posimus, qui in libro peculiari, cui titulus *Sippbara Babylonie* est inscriptus, HIERONYMI approbata etymologia, magno doct:inæ apparatu ursit, סַפְרָה esse ABYDENI apud EUSEBIUM, in *Præparat Evangel L. IX: 41* Σιππαρηνῶν πόλιν, *Borsippam STRABONIS p. 739*, & JUSTINI L. XII: 3, Mesopotamia ad ripas Euphratis urbem, a dicto nomine Syriaco **لِمَسْ** *limitaniam* vocatam, quod ad ultimum mox laudatæ regionis limitem posita esset, & a Propheta heic **סַפְרָה** appellatam, quo hujus nominis sono, Hebr. **סַפְרָה** in illud quoque ingrediente, exsiliis mentionem animis popularium tacite inferret; attamen vix ac ne vix quidem negare possumus, quin veri aliquid ingeniose huic Hardtii conjecturæ subesse nobis videatur. Cum enim de **סַפְרָה**, h. e. *captivitate*, heic loquatur Vates, & vix credibile sit, Sepharad loci cujusdam intra Judææ fines tuisse nomen (quoniam, si verba יְרוּשָׁלָם גָּלִיל, que

v. 21. Och frälsare skola Zions berg besätta, hvilka Esaus berg
döma skola, och riket skall Herranom tillhöra. 21)

satis perspicua sunt, loci cuiusdam Hierosolymæ adjacentiis nomine apposito, diligentius definire voluiset Vates, nobis vix persuadere possumus, illum tam ignobilis viculi appellationem adhibuisse, ut qui vel paucissimis æqualium notus eset, omni posteritati ignotissimus fieret), ac denique cum omnes, quas supra indicavimus, vocis nostræ explicationes, ab ipsis orationis serie & Auctoris consilio paulo longius remotæ sint, id veri ex HARDTI sententia excudere licet, סְכָרֶר fuisse urbem, pagum, aut tractum intra Babyloniam fines situm, ubi permulti Judæorum captivi, quos Hierosolyma deportare fecerant reges Babylonici, alperam vitam, sub longorum LXX annorum exilio, quoquo modo trahebant. Qua autem in regione hic situs fuerit locus, & ad cuius fluvii ripas, in Mesopotamia, an in alia ei contermina terra, juxta Euphraten, an longius a Tigridis alveo, anxiæ disquirere, frustra fuit forsitanque posthac erit.

21) מַשְׁמִיעִים fortis strenuique sunt Viri, qui, auxilio exsulibus Israëlitis præstito, illos e captivitate, ut vocatur Babylonica, liberatos in patriam reducerent terram. Aptior etiam est lectio hodierna מַרְשִׁיעִים, imprimis ob sequens טַפֵּל, quod servantium magis est, quam servorum, præut paschia מַשְׁמִיעִים, i. e. servi, quam e Veteribus fecuti sunt LXX. ARAB. & SYR. Quod autem ad significationem verbi מַשְׁמִיעַ h. l. attinet, a ROSENMÜLLE RO, qui regnandi, vel gubernandi vim recepit, paululum discedere cogimur. Contra Edomitas vaticinatus fuerat Obadias noster, consummatisimum interitum illis denuntiaverat (v. 16), & haud pauca malefacta, quibus fratres

suos, Israëlitas, lacesserant, iratus fere enumeraverat. Quid igitur huic orationi convenientius esse potest, quam ut hos eosdem fortes populi sui liberatores poënas quoque infenissimis hostibus fore irrogaturos putemus? Quare nulli dubitamus, quin etiam hic, ut sæpius, verbo *uōw* poëna afficiendi significatio subjungenda sit, quamquam nec imperandi vim prorlus exclusam volumus.